

Χωρίς Βιογραφικό

17 ποιήματα για τα 50 χρόνια
από την εξέγερση του Πολυτεχνείου

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΑΡΧΕΙΑΚΑ ΤΕΚΜΗΡΙΑ - ΤΥΠΟΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

2023

Πρόλογος

Η μνήμη του Πολυτεχνείου είναι αρκετά πιο «ευρύχωρη» από τις επετείους. Παρ' όλα αυτά, τα πενήντα χρόνια είναι πάντα ένα ιστορικό όριο και μια συμβολική αφορμή για να επισκεφτούμε ξανά το παρελθόν. Ανάμεσα στα πολλά αφιερώματα, στις εκδόσεις και στις εκδηλώσεις που γίνονται, αυτή την περίοδο, το Εργαστήριο Αρχαικών Τεκμηρίων και Τύπου (Τμήμα Φιλολογίας Παν/μίου Πατρών) πήρε μια διαφορετική πρωτοβουλία. Καλέσαμε δεκαεπτά πρωταγωνιστές εκείνης της εποχής να διαλέξουν ένα ποίημα, διασταυρώνοντας τη δική τους φωνή με τη φωνή των ποιητών/τριών. Όλες και όλοι οι ανθολόγοι ήταν μέσα στο Πολυτεχνείο, όταν έγινε η εισβολή του τεθωρακισμένου, που γκρέμισε την πύλη. Ωστόσο, δεν πρόκειται για μια τυπική «ποιητική ανθολογία» ούτε για μια συλλογική έκφραση της «γενιάς του Πολυτεχνείου». Όπως λέει και ο τίτλος, είναι μια έκδοση «χωρίς βιογραφικό». Δεν αναφέρεται πουθενά η ιδιότητα του/της ανθολόγου αλλά ούτε και τα γραμματολογικά στοιχεία των ποιημάτων. Μάς ενδιαφέρει μόνο ο διάλογος των προσώπων με τα κείμενα, έτσι ώστε να δείξουμε στις φοιτήτριες και στους φοιτητές μας πως η ποίηση δεν αφήνει ποτέ τη μνήμη ανυπεράσπιστα · ακόμη και όταν η τελευταία αρχίζει να θολώνει μέσα από τις πολλαπλές χρήσεις και τις καταχρήσεις της. Στο άμεσο μέλλον, θα πραγματοποιηθεί αντίστοιχη έκδοση, που θα αφορά τα πρόσωπα και τα γεγονότα του Πολυτεχνείου της Πάτρας (1973). Με σταθερό αρωγό την Πρυτανεία του Παν/μίου Πατρών, η σειρά των τιμητικών αφιερωμάτων θα ολοκληρωθεί με την ανάρτηση και την έκδοση αρχαικών τεκμηρίων από εκείνη την περίοδο. Ευχαριστώ, και από αυτή τη θέση, όλες και όλους όσους πίστεψαν σε αυτές τις πρωτοβουλίες.

Εκ μέρους του ΕΑΤΤ

Γιάννης Παπαθεοδώρου

Αναπληρωτής Καθηγητής Νεοελληνικής Φιλολογίας Παν/μίου Πατρών

Νοέμβριος 2023

Βίκτωρ Αρδίττης

Τάκης Σινόπουλος, «Ο Καϊόμενος», *Μεταίχμιο Β'*

Κοιτάχτε μπήκε στη φωτιά! είπε ένας από το πλήθος.
Γυρίσαμε τα μάτια γρήγορα.
Ήταν στ' αλήθεια αυτός που απόστρεψε το πρόσωπο, όταν του
μιλήσαμε. Και τώρα καίγεται.
Μα δε φωνάζει βοήθεια.

Διστάζω. Λέω να πάω εκεί. Να τον αγγίξω με το χέρι μου.
Είμαι από τη φύση μου φτιαγμένος να παραξενεύομαι.

Ποιος είναι τούτος που αναλίσκεται περήφανος;
Το σώμα του το ανθρώπινο δεν τον πονά;

Η χώρα εδώ είναι σκοτεινή. Και δύσκολη. Φοβάμαι.
Ξένη φωτιά μην την ανακατεύεις, μου είπαν.

Όμως εκείνος καίγονταν μονάχος. Καταμόναχος.
Κι όσο αφανίζονταν τόσο άστραφτε το πρόσωπο.

Γινόταν ήλιος.

Στην εποχή μας όπως και σε περασμένες εποχές
άλλοι είναι μέσα στη φωτιά κι άλλοι χειροκροτούνε.

Ο ποιητής μοιράζεται στα δυο.

Γιώργος Βερνίκος

Γιάννης Ρίτσος, [Ενότητα Ι], *Ρωμιοσύνη*

[απόσπασμα]

Αυτά τα δέντρα δε βολεύονται με λιγότερο ουρανό,
αυτές οι πέτρες δε βολεύονται κάτω απ' τα ξένα βήματα,
αυτά τα πρόσωπα δε βολεύονται παρά μόνο στον ήλιο,
αυτές οι καρδιές δε βολεύονται παρά μόνο στο δίκιο.

Μαρία Γκασούκα

Πατ Μόρα, «Αφήστε μας να πιαστούμε από τα χέρια», *Entre Guadalupe y Malinche: Tejanas in Literature and Art*

Ας πιαστούμε τώρα από τα χέρια
με τη γυναίκα Ιροκουά που γλίστρησε μούρα στα χείλη των παιδιών
ενώ οι αδερφές της φύτεψαν αστέρια με μια ξύλινη σκαπάνη,

με τη γυναίκα που έτριβε ζεστό λάδι στα πόδια του γείτονά της
όταν ο χειμώνας του Πλίμουθ έτρεχε ουρλιάζοντας έξω από τις πόρτες
τους,

με τη γυναίκα που έραψε την πίστη σε κάθε βελονιά, υφασμάτινα
παπλώματα
προσαρμοσμένα στο ρυθμό της *Español* για μωρά που γεννήθηκαν al
silencio, del desierto,

με τη γυναίκα που καρύκευε τις σούπες με πιπέρι και ελπίδα
καθώς οι μέρες της την πήγαιναν πιο μακριά από τα σημάδια των
δέντρων που αγαπούσε,

με τη γυναίκα που άνοιξε τα ξεραμένα χείλη της και τραγούδησε
για τη μητέρα της, όταν τρεκλίζοντας έφτασαν σε αυτές τις ακτές
αλυσσοδεμένες,

με τη γυναίκα που εκπαίδευσε την επίμονη γλώσσα της να τυλίγεται
γύρω από αυτήν την ακανθώδη γλώσσα, τα αγγλικά, για να βάλει το
παιδί της στο σχολείο.

Ας πιαστούμε τώρα από τα χέρια με τη γυναίκα
που κοροϊδεύει το νεογέννητο σ' αριστερά, ανάμεσα σε φλούδες
πορτοκαλιού και εφημερίδα,
που διδάσκει στις γιαγιάδες να συνδέουν γράμματα σε μια λέξη,
που ψιθυρίζει στη γυναίκα που πεθαίνει με το ένα στήθος,
που κρατά μια γυναίκα της οποίας το πρόσωπο είναι πιο σπασμένο από
κάθε κόκαλο,
που λούζει τη γυναίκα βρήκε να κοιμάται στο μαύρο χιόνι.

Ας πιαστούμε τώρα από τα χέρια με τη γυναίκα
που κρατά την αδερφή της στη Βοσνία, το Ντιτρόιτ, τη Σομαλία,
το Τζάκσονβιλ, τη Γουατεμάλα, τη Βιρμανία, τον Χουάρες και το

Σινσινάτι,
με τη γυναίκα που αντιμετωπίζει τη λάμψη των ματιών και τα όπλα,
αλλά σηκώνεται για να διαδηλώσει στα Γιορούμπα, στα Αγγλικά, στα
Πολωνικά, στα Ισπανικά, στα Κινέζικα, στα Ουρντού.

Ας πιαστούμε τώρα από τα χέρια με τη γυναίκα
που μαγειρεύει, με τη γυναίκα που χτίζει,
με τη γυναίκα που κλαίει, τη γυναίκα που γελάει,
τη γυναίκα που θεραπεύει, τη γυναίκα που προσεύχεται,
τη γυναίκα που φυτεύει, τη γυναίκα που θερίζει,
με τη γυναίκα που τραγουδάει, με τη γυναίκα που ανεβαίνει το πνεύμα.

Σε αυτόν τον καιρό που φοβάται την πίστη, ας πιάσουμε τα χέρια.
Σε αυτόν τον καιρό που φοβάται τα άπλυτα, ας πιάσουμε χέρι.
Σε αυτή την εποχή που οι φόβοι γερνούν, ας κρατηθούμε χέρι- χέρι.
Σε αυτόν τον καιρό που αγγίζουν οι φόβοι, ας πιάσουμε χέρια,
καστανά χέρια, χέρια που τρέμουν, χέρια με κάλους, εύθραυστα χέρια,
λευκά χέρια, κουρασμένα χέρια, θυμωμένα χέρια, νέα
χέρια, κρύα χέρια, μαύρα χέρια, τολμηρά χέρια.

Στην μικρή πόλη, στις μεγαλουπόλεις και στα χωριά, χέρι-χέρι,
σε βουνά, κοιλάδες και κάμπους,
ένα δαχτυλίδι από γυναίκες που γυρίζουν τον κόσμο,
δαχτυλίδι δυνατό στην ένωσή μας,
γύρω από το πεταλωτό μας σπίτι, αυτή τη γη, ας ενώσουμε τα χέρια.

Γιάννης Καλογήρου

Τίτος Πατρίκιος, «Αλληγορία», Προαιρετική Στάση

Σαν έπεσε η βαλανιδιά
άλλοι κόψανε ένα κλαδί, το μπήξανε στο χώμα
καλώντας για προσκύνημα στο ίδιο δέντρο,
άλλοι θρηνούσαν σ' ελεγεία
το χαμένο δάσος τη χαμένη τους ζωή,
άλλοι φτιάχνανε συλλογές από ξεραμένα φύλλα
τις δείχνανε στα πανηγύρια βγάζανε το ψωμί τους,
άλλοι διαβεβαίωναν τη βλαπτικότητα των φυλλοβόλων
διαφωνώντας όμως στο είδος ή και στην ανάγκη αναδάσωσης,
άλλοι, μαζί κι εγώ, υποστήριζαν πως όσο υπάρχουν
γη και σπόροι υπάρχει δυνατότητα βαλανιδιάς.

Το πρόβλημα του νερού παραμένει ανοιχτό.

Χρήστος Λάζος

Φρήντριχ Χαίλντερλιν, «Πάτμος», *Ποιήματα*

[απόσπασμα]

Εγγύς είναι
ο θεός και δύσκολο να τον συλλάβεις.
Αλλά όπου υπάρχει κίνδυνος, μεγαλώνει
και εκείνο που σώζει.
Στο σκοτάδι κατοικούν
οι αετοί και χωρίς φόβο διαβαίνουν
τα παιδιά των Άλπεων την άβυσσο
πάνω σ' ελαφροχτισμένες γέφυρες.
Γι' αυτό, αφού τριγύρω υψώνονται
οι κορυφές του χρόνου,
και οι αγαπημένοι κατοικούν εγγύς, αποκαμωμένοι
σε απόμακρα μοναχικά βουνά,
δώσε μας αθώο νερό,
ω δώσε μας φτερά, την πιο πιστή καρδιά
για να πάμε εκεί πάνω και να ξαναγυρίσουμε.

Κώστας Λαλιώτης

Ρένα (Μαρίνα) Χατζιδάκη, Κατάσταση Πολιορκίας

I

Καθώς το παιδί, που σημαδεύεται απ' την πρώτη γνώση της μοναξιάς,
ο καιρός κι η απαντοχή θα κάνουνε συντρίμια την καρδιά μου
και θα 'χω χάσει για πάντα τους δρόμους, τους δρόμους μου,
σα θα μ' αφήσουνε να βγω από δω.

Θα γυρίζω γυρεύοντάς σε παντού,
στα ισοπεδωμένα τοπία,
στα κομματάκια εκείνου του καθρέφτη,
στις σπαταλημένες ματιές,
να βρω ξανά το πρόσωπό σου, την καρδιά μου γυρεύοντας
και θα μιλώ και θα μιλώ τη γλώσσα,
που ήταν κάποτε δική μας,
που ήταν κάποτε το μόνο δικό μας που μας είχε απομείνει
μέσα στους ίσκιους των νεκρών χρωμάτων
των νεκρών εικόνων
όταν οι νύχτες μας ήταν απλά επεισόδια
της μεγάλης νύχτας που άρχισε πριν -πόσον καιρό;
Πώς να μετρήσω τον καιρό εδώ μέσα,
τις σεληνιακές σου διαλείψεις,
τ' αστρικά σου πηδήματα.

Πώς να μετρήσω την πορεία μου τεθλασμένη,
την απρόβλεπτη τροχιά της απουσίας σου,
μέσα σε τούτο το αμείλικτο διαστημόπλοιο,

μες στην καρδιά της πόλης που ήταν κάποτε δική μου
και τώρα την διαγουμίζουνε τα τανκς;
Εφτάπυλο το χάος,
στεγανό πολιορκημένο μέσα κι έξω από το φόβο με τα χίλια πρόσωπα.
Οι φωνέςτων ανιάτων κοπάζουν κάθε αράδυ στις πεντέμισι.
Οι σειρήνες ληλατούν κάθε βράδυ τη σιωπή.
Οι κοιμισμένοι κάθε βράδυ ανεξιχνίαστοι νεκροί.
Και πάλι, πάντα πού είναι τα χέρια σου;
Η φωνή σου πού;
Θ' αντέξουν και απόψε τα τοιχώματα; Ή θα χιμήξει το σκοτάδι;
Πώς να μετρήσω;
Καθώς η πρώτη γνώση της μοναξιάς
που σημαδεύει -έφηβο κιάλας το παιδί
η απουσία σου καρφώθηκε μαχαίρι κατακόρυφο στο χωροχρόνο μου
άνοιξε από παντού ξετρελαμένα στόματα
η ασχήμια, που ενεδρεύει να με κατααροχθίσει,
ο πληγωμένος χρόνος σπαρταράει,
μ' αφύσικα τινάγματα
η μελλοθάνατη ειμ' εγώ
Και γύρω μου παντού,
καταμεσίς
κατάστηθα,
στο χάος, στην καρδιά μου,
αιμόσυρτες οι τροχιές
από την αθωότητα στο φόνο,
κι απ' το φόνο στην τύψη,
στο μοιρολόι κι από κει στον άλλο φόνο.

Να σου τραγουδήσω;
Μα κι η φωνή μου, π' αγαπούσες, μαχαιρωμένη.
Φύκια των ουρανών μες την αγρύπνια
τα μαλλιά μου, π' αγαπούσες,
τα χέρια μου πλοκάμια απελπισμένα
κι όπου κι αν ψάξω δε σε βρίσκω πια.
Τετράγωνα κομμάτια σκοταδιού πίσω απ' τα σίδερα.
Η ρωμιοσύνη προδομένη, προδοσιά μαχαίρι στην καρδιά.
Το πληγωμένο φως μετά τις δέκα,
οι θόρυβοι ανεξήγητοι, οι ανάσες.
Η δίχως νόημα θυσία,
η πολιορκία,
η απουσία
το τσιγάρο του φρουρού.
Και θα μιλώ τούτη τη γλώσσα
«Πώς άλλαξε αυτό το παιδί, θα λένε οι άλλοι,
κοιτώντας με με το μοναδικό μάτι του τουρίστα Κύκλωπα
ζητώντας να τους μιλήσω για ήρωες
κοιμώντας, οι άλλοι, τις δαιδαλικές νύχτες,
που θα ουρλιάζει από παντού η προδοσία,
σκεπάζοντας τα τανκς, τα αεροπλάνα,
το φόβο,
το βήμα του φρουρού,
τις νύχτες χωρίς εσένα
που θα ουρλιάζει η προδοσία από παντού
που θα ουρλιάζουνε τα συντρίμια της καρδιάς μου,
τα συντρίμια σαν τα παιδιά της Ζηνοβίας,

απ' τα πέρατα της γης και της απόγνωσης.
Γιατί και σένα θα σ' έχω χάσει
στο κινούμενο σκοτάδι
όπως κι εμένα,
όπως και τον αγώνα,
που θα 'ταν δύσκολος, αλλά ωραίος
κι ήρθε να γίνει σαπισμένο σταφύλι,
Χωρίς εσένα, πώς;
Σαν την πρώτη μοναξιά,
που η γνώση της χαράζει για πάντα το παιδί
το σώμα μου θα διαλυθεί
τα κύτταρά μου ένα προς ένα θ' αποσυνδεθούν,
πάνω σε τούτο το κρεβάτι του Προκρούστη, τον καιρό,
το σώμα μου ηλιακή κηλίδα, θα εκραγεί,
γράφοντας τ' όνομά σου σ' όλους τους ουρανούς,
τα κύτταρά μου, ένα προς ένα θα κινήσουν να μπολιάσουν τους
ανθρώπους
με την ηλικία της οδύνης,
με το μαβί καπνό του δειλινού πίσω από τα σίδερα.
Θα στείλω τα όνειρά μου να ταράξουν το νοικοκυρεμένο ύπνο τους.
Θα στείλω το φόβο να φωλιάσει στις ανύποπτες καρδιές τους,
κι όταν θα 'ρθει η υπάλληλος για καταμέτρηση
«δραπέτευσε», θα πουν οι άλλοι,
παρεξηγώντας τον θάνατό μου.
Και μόνο εσύ θα ξέρεις
μόνο εσύ θα θυμάσαι τα χέρια μου,
το θολό παράπονο του σκυλιού έξω από τη φυλακή,
τις κραυγές των παιδιών πάνω στην ταράτσα

την απόγνωση του κινέζικου πορτρέτου,
τα ελληνικά αινίγματα
-τι είν' αυτό που ανεσαίνει με τα πόδια, και το κατεβάζουνε με κουσέρτα –
και μόνο εσύ θα ξέρεις πώς,
πού χάθηκε το κορμί μου,
τι έγιν' η φωνή μου,
τι η αγρύπνια μου,
τι ήχους έχει ο φόβος
κι η απόγνωση τι πρόσωπα.
«Θεέ μου και τι να γίνηκαν του κόσμου οι αντρειωμένοι;»
Μονάχα εσύ θα ξέρεις
εγώ θα μιλώ τούτη τη γλώσσα.

II

Μακριά, πολύ μακριά,
ακούγεται η ζωή,
ψηλά πολύ ψηλά λάμπουν τα φώτα
-ίσως- τα φώτα, που μας έκλεψαν
της πολιτείας που μας έκλεψαν
κι η θύμηση απ' το τελευταίο λιόγερο
και τα βουνά, γύρω δικά μας.
Μακριά πολύ μακριά υπάρχουν.
Πρέπει να υπάρχουν,
Σα να μπορώ ν' αφουγκραστώ το γέλιο σου,
ξανθό, πίσω απ' τους λεκιασμένους τοίχους.
Κάποτε όλα θα μαθευτούνε

που θ' αναλιώσει το παγωμένο κέντρο της μνήμης
-τόρα, παντού, «η κατάθεσή μου, να θυμάμαι τι είπα στην κατάθεσή μου»
–

και θα ξανάρθουνε τα χρώματα
ίσως κάποτε που θ' ανοιχτούν οι πόρτες των τάφων,
των σπιτιών, των φυλακών, των νόμων,
να λογαριάσουμε τους νεκρούς μας,
να μοιραστούμε τα καινούργια μας τραγούδια.
Κάποτε θα μάθεις κι εσύ τα υπόλοιπα
θα θυμηθείς και εσύ
μακριά, πολύ μακριά, είσαι η ζωή,
θα είσαι μακριά
τότε εγώ δε θα υπάρχω.

III

Χρόνος παραμορφώθηκε,
Τα χρόνια που έρχονται παραμορφώθηκαν.
Ξέρεις πού θα με βρεις,
Εγώ ο Φόβος.
Εγώ ο θάνατος.
Εγώ η μνήμη, ανήμερη.
Εγώ η θύμηση της τρυφεράδας του χεριού σου,
εγώ ο καημός της χαλασμένης μας ζωής.
Θα πολιορκώ το «κοίταζε τη δουλειά σου» με τη αγωνία μου.
Θα θρυμματίζω τον ύπνο τους μ' άσεμνα, φρικιαστικά βεγγελικά.
Σφαίρες αμέτρητες θα πέφτουν στους αδιάφορους διαβάτες,
ώσπου ν' αρχίσουν να σφαδάζουν

ώσπου ν' αρχίσουν ν' αναρωτιούνται.
Εμένα δε θα μπορούν να με σκοτώσουν.
Όμως θαρρώ, οι μόνοι που -ίσως -καταλάβουν θα ναι τα παιδιά,
πλούσια απ' την κληρονομιά μας
πρώτη φορά, τα παιδιά
σκληρά στη μνήμη, σκληρά σε μας,
θα διαβάσουν ίσως έγκαιρα
τ' αδέξια μηνύματα των προτελευταίων ναυαγών
διορθώνοντας τα λάθη,
σβήνοντας τα ψέματα,
ονοματίζοντας σωστά, χωρίς ρομαντισμούς τα παιδιά,
χωρίς αναγραμματισμούς ηλικίας
σημαδεμένα από την αστραπή
τη γνώση της μοναξιάς της δύναμης
που σε μας άργησε τόσο πολύ να 'ρθει.

Κι αν τώρα σε γυρεύω απελπισμένα
στα πελώρια κύματα της αγρύπνιας μου
κι αν τώρα κάθε που αναδαίνω
βγαίνει τ' όνομά σου
όταν θ' αρχίσω να γυρίζω στους σκοτεινούς δρόμους του κόσμου,
με μόνο μια χούφτα φεγγαρόπετρες να μ' οδηγούν
τυφλώνοντας τον κόσμο με τις λάμπεις του τρελού γέλιου σου,
της καλόγριας που κρατούσε τα κλειδιά,
κουφαίνοντας τον κόσμο με τους ήχους της ταράτσας,
με τις κραυγές αυτών που βασανίστηκαν κι αυτών που βασανίζουν
τραντάζοντας τον κόσμο με τη γλώσσα τούτη του θανάτου

ίσως τότε θα 'χεις βρει το δρόμο στο δικό σου το λαβύρινθο
ίσως εσύ τότε θα στέκεσαι περήφανο δεντρί,
στο σταυροδρόμι του κόσμου,
μ' όλους τους ποταμούς να φτάνουν μυστικά στις ρίζες σου,
ίσως τότε τα παιδιά σου,
μαζί μ' όλα τα παιδιά,
να προλάβουν τον καιρό και τη ζωή
μια στιγμή πριν απ' το χάος.
Και πια δε θα 'χει μείνει τίποτ' από μένα
ούτε η τύψη που έμελλε να γίνω
ούτε το άγγιγμά μου στο χέρι σου
ούτε το πιο δικό μου, η γλώσσα μου,
μα θα 'χω διαλυθεί σ' όλους τους ποταμούς του κόσμου
θα 'χω γράψει τ' όνομά σου, που φοβόμουνα,
ως την άλλη όχθη
και το κορμί μου -ίσως- νεκρό
μα πάλι ακέραιο θ' αναπαύεται
με γύρω του τη θύμησή σου
και τη λιόλουστη ζωή.

Τώνια Μοροπούλου

Οδυσσέας Ελύτης, [Δοξαστικόν], *Άξιον Εστί*
[απόσπασμα]

ΑΕΙΟΝ ΕΣΤΙ το φως και η πρώτη
χαραγμένη στην πέτρα ευχή του ανθρώπου
η αλκή μες στο ζώο που οδηγεί τον ήλιο
το φυτό που κελάηδησε και βγήκε η μέρα
Η στεριά που βουτά και υψώνει αυχένα
ένα λίθινο άλογο που ιππεύει ο πόντος
οι μικρές κυανές φωνές μυριάδες
η μεγάλη λευκή κεφαλή Ποσειδώνος

ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΟΡΕΣ ΑΝΕΜΟΙ που ιερούργούνε
που σηκώνουν το πέλαγος σαν Θεοτόκο
που φυσούν και ανάβουνε τα πορτοκάλια
που σφυρίζουν στα όρη κι έρχονται
Οι αγένειοι δόκιμοι της τρικυμίας
οι δρομείς που διάνυσαν τα ουράνια μίλια
οι Ερμήδες με το μυτερό σκιάδι
και του μαύρου καπνού το κηρύκειο
Ο Μαϊστρος, ο Λεβάντες, ο Γαρμπής
ο Πουνέντες, ο Γραίγος, ο Σιρόκος
η Τραμουντάνα, η Όστρια

ΑΕΙΟΝ ΕΣΤΙ το ξύλινο τραπέζι
το κρασί το ξανθό με την κηλίδα του ήλιου
του νερού τα παιχνίδια στο ταβάνι
στη γωνιά το φυλλόδεντρο που εφημερεύει
Οι λιθιές και τα κύματα χέρι με χέρι
μια πατούσα που σύναξε σοφία στην άμμο
ένας τζίτζικας που έπεισε χιλιάδες άλλους
η συνείδηση πάμφωτη σαν καλοκαίρι.

ΤΑ ΝΗΣΙΑ με το μίνιο και με το φούμο
τα νησιά με το σπόνδυλο καποιανού Δία
τα νησιά με τους έρημους ταρσανάδες
τα νησιά με τα πόσιμα γαλάζια ηφαίστεια.

Νίκος Μπίστης

Οδυσσέας Ελύτης, [Στα χτήματα βαδίσαμε όλη μέρα], *Ηλιος ο πρώτος*
[απόσπασμα]

Φωτιά ωραία φωτιά μη λυπηθείς τα κούτσουρα

Φωτιά ωραία φωτιά μη φτάσεις ως τη στάχτη

Φωτιά ωραία φωτιά καίγε μας

λέγε μας τη ζωή.

Εμείς τη λέμε τη ζωή την πιάνουμε απ' τα χέρια

Κοιτάζουμε τα μάτια της που μας ξανακοιτάζουν

Κι αν είναι αυτό που μας μεθάει μαγνήτης το γνωρίζουμε

Κι αν είναι αυτό που μας πονάει κακό το 'χουμε νιώσει

Εμείς τη λέμε τη ζωή πηγαίνουμε μπροστά

Και χαιρετούμε τα πουλιά της που μισεύουνε

Είμαστε από καλή γενιά.

Κατερίνα Ντέτσικα

Κ. Π. Καβάφης, «Che fece...il gran rifiuto», *Ποιήματα*

Σε μερικούς ανθρώπους έρχεται μια μέρα
που πρέπει το μεγάλο Ναι ή το μεγάλο το Όχι
να πούνε. Φανερώνεται αμέσως όποιος τό 'χει
έτοιμο μέσα του το Ναι, και λέγοντάς το πέρα

πηγαίνει στην τιμή και στην πεποίθησί του.
Ο αρνηθείς δεν μετανοιώνει. Αν ρωτιούνταν πάλι,
όχι θα ξαναέλεγε. Κι όμως τον καταβάλλει
εκείνο τ' όχι — το σωστό — εις όλην την ζωή του.

Κατερίνα Παπαγκίκα

Μιχάλης Κατσαρός, «Η διαθήκη μου», *Κατά Σαδδουκαίων*

Αντισταθείτε

σ' αυτόν που χτίζει ένα μικρό σπιτάκι
και λέει: καλά είμαι εδώ.

Αντισταθείτε σ' αυτόν που γύρισε πάλι στο σπίτι
και λέει: Δόξα σοι ο Θεός.

Αντισταθείτε

στον περσικό τάπητα των πολυκατοικιών
στον κοντό άνθρωπο του γραφείου
στην εταιρεία εισαγωγών – εξαγωγών
στην κρατική εκπαίδευση
στο φόρο
σε μένα ακόμα που σας ιστορώ.

Αντισταθείτε

σ' αυτόν που χαιρετάει απ' την εξέδρα ώρες
ατελείωτες τις παρελάσεις
σ' αυτή την άγονη κυρία που μοιράζει
έντυπα αγίων λίβανον και σμύρναν
σε μένα ακόμα που σας ιστορώ.

Αντισταθείτε πάλι σ' όλους αυτούς που λέγονται μεγάλοι

στον πρόεδρο του Εφετείου αντισταθείτε
στις μουσικές τα τούμπανα και τις παράτες
σ' όλα τ' ανώτερα συνέδρια που φλυαρούνε
πίνουν καφέδες σύνεδροι συμβουλατόροι
σ' όλους που γράφουν λόγους για την εποχή
δίπλα στη χειμωνιάτικη θερμάστρα
στις κολακείες τις ευχές στις τόσες υποκλίσεις
από γραφιάδες και δειλούς για το σοφό αρχηγό τους.

Αντισταθείτε στις υπηρεσίες των αλλοδαπών
και διαβατηρίων

στις φοβερές σημαίες των κρατών και τη διπλωματία
στα εργοστάσια πολεμικών υλών
σ' αυτούς που λένε λυρισμό τα ωραία λόγια

στα θούρια
στα γλυκερά τραγούδια με τους θρήνους
στους θεατές
στον άνεμο
σ' όλους τους αδιάφορους και τους σοφούς
στους άλλους που κάνουνε το φίλο σας
ως και σε μένα, σε μένα ακόμα που σας ιστορώ
αντισταθείτε.
Τότε μπορεί βέβαιοι να περάσουμε προς την
Ελευθερία.

Πέπη (Καλλιόπη) Ρηγοπούλου

Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα, «Παραλογή του Μισοϋπνου», *Romancero Gitano*

Πράσινο που μ' αρέσεις πράσινο.
Πράσινος άνεμος. Πράσινα κλαδιά.
Τ' άρμενο μες στη θάλασσα
τ' άλογο πάνω στο βουνό.
Με τη σκιά στη μέση της
κοιμάται στ' ακροκάγκελο,
πράσινη σάρκα, πράσινα μαλλιά,
και μάτια παγωμένο ασήμι.
Πράσινο που μ' αρέσεις πράσινο.
Κάτω απ' τη γύφτισσα Σελήνη
τα πράγματα όλα την κοιτάνε
και δεν μπορεί να τα κοιτάξει.

Πράσινο που μ' αρέσεις πράσινο.
Άστρα μεγάλα πάχνης
έρχονται με το ψάρι τ' αμυδρό
που ανοίγει της αυγής το δρόμο.
Τρίβει η συκιά τον άνεμό της
με τα γυαλόχαρτα κλαδιά
και το βουνό, ύπουλος γάτος,
κοιτάζει μ' ανασηκωμένα
τα μυτερά του αθάνατα.
Ποιος όμως θά 'ρθει; Κι από πού;
Κοιμάται στο μπαλκόνι της,

πράσινη σάρκα, πράσινα μαλλιά,
με τ' όνειρό της γυρισμένο
κατά την πικροθάλασσα.

- Γείτονα, ήρθα για ν' αλλάξω
το σπίτι σου με τ' άλογό μου,
το λύχνο σου με το μαχαίρι
το πάπλωμά σου με τη σέλα.

Γείτονα, τρέχω ματωμένος
απ' τα περάσματα της Κάμπρα.

- Αν το μπορούσα, γιε μου,
δικά σου θα 'ταν όλ' αυτά.

Μα τώρα εγώ δεν είμαι εγώ.

Ούτε το σπίτι σπίτι μου.

- Γείτονα, θέλω να πεθάνω
ήρεμα στο κρεβάτι μου.

Ατσάλινο, αν βολεί να γίνει,
και με σεντόνια ολόλινα.

Δε βλέπεις τη λαβωματιά μου
πόχω απ' τ' αστήθι ως το λαιμό;

- Τρακόσια ρόδα μελανά
στην άσπρη τραχηλιά σου απάνω.

Το αίμα σου κι η μυρουδιά του
σου έχουν μουσκέψει το ζουνάρι.

Μα τώρα εγώ δεν είμαι εγώ.

Ούτε το σπίτι σπίτι μου.

- Άσε με τότε ν' ανεβώ
ως τα ψηλά ψηλά μπαλκόνια.
Άσε με! άσε με ν' ανέβω
ψηλά στα πέτρινα μπαλκόνια.
Στα φεγγαρόδετα παρμάκια
που αντιβουίζει το νερό.

Τώρα κι οι δυο τους ανεβαίνουν
για τα ψηλά ψηλά μπαλκόνια.
Αφήνοντας στο πέρασμά τους
σταλαγματιές σημάδια αίμα
σταλαγματιές σημάδια δάκρυα.
Πάνω στις στέγες τρεμουλιάζαν
τενεκεδένια φαναράκια.
Χιλιάδες ντέφια κρουσταλλένια
λαβώνανε τη χαραυγή.

Πράσινο που μ' αρέσεις πράσινο.
Πράσινος άνεμος. Πράσινα κλαδιά.
Τώρα κι οι δυο τους ανεβήκαν.
Ο αγέρας, μακρινός που ερχόταν,
άφηνε κάτι μες στο στόμα
παράξενη άφηνε μια γεύση
χολής, βασιλικού και δυόσμου.
Γείτονα, πού είναι, πού είναι, πες μου,
που είναι η πικρή σου η θυγατέρα;
Πόσες φορές σε καρτερούσε!

Πόσες θα σε καρτέραγε
με τα κατάμαυρα μαλλιά της
την όψη της τη δροσερή
σ' αυτό το πράσινο μπαλκόνι!

Πάνω στις στέρνας τον καθρέφτη
αλαφροσάλευε η τσιγγάνα.
Πράσινη σάρκα, πράσινα μαλλιά,
και μάτια παγωμένο ασήμι.
Μια κρύα κρούστα φεγγαριού
τη δένει απάνω στο νερό.
Και τότε σίμωσε κι η νύχτα
γλυκιά, ζεστή κι αγαπημένη
σα μια μικρή κρυφή γωνιά.
Χωροφυλάκοι μεθυσμένοι
χτυπάγανε στην πόρτα.
Πράσινο που μ' αρέσεις πράσινο.
Πράσινος άνεμος. Πράσινα κλαδιά.
Τ' άρμενο μες στη θάλασσα
τ' άλογο πάνω στο βουνό.

(μετάφραση: Νίκος Γκάτσος)

Τέλης Σαμαντάς

Ανδρέας Κάλβος, «Εις Σούλι», Λυρικά

[απόσπασμα]

κα΄

Ακούω, ακούω τον θόρυβον
ως αρχομένης μάχης·
κουφοβροντάει τοιούτως,
ότε επάνω εις τους βράχους
ρίχνεται η θάλασσα.

κβ΄.

Δάσος βοάει τοιούτως,
οπότε από τα σύγνεφα
σκληρώς το δέρνει ο άνεμος·
ξηρά τα φύλλα φεύγουσιν
εις τον αέρα.

κγ΄.

Να, των σπαθιών ο κρότος
προδήλως τώρα ακούεται·
να, πέφτουν ως ουράνιαι
βρονταί, πολλά, απροσδόκητα
βόλια θανάτου.

κδ΄.

Να, πανταχού σηκώνονται
ομού και των νικώντων,
και των νενικημένων
οι φωναί, τρομερή
φρικτή αρμονία.

κε΄.

Ω άγγελοι, οπού ετάχθητε
φύλακες των δικαίων,
της Σελλαίδος σώσατε
τα τέκνα και τον Μπότσαρη
διά την Έλλάδα.

κς΄.

Έπαυσ' η μάχη ολότελα,
αναχωρεϊ και η νύκτα·
ιδού που τ' άστρα αχνύζουσι,
και οι καθαροϊ λευκαίνονται
αιθέριοι κάμποι.

κζ΄.

Πυκναί, πυκναί ως ομίχλη,
περνάουν απ' έμπροσθέν μου
των ψυχών οι χιλιάδες·
τα χέρια των ακόμα
στάζουσιν αίμα.

κη΄.

Άνομοι, τον σταυρόν
εχθρόν επήραν· και άγγελος
τους οδηγεί· εις το πρόσωπόν
του λάμπει ή καταδίκη,
ρομφαία στο χέρι.

κθ΄.

Ιδού ανά δεκάδας,
πετάουν και των Έλλήνων
τα πνεύματα ελαφρά·
αστράπτουν ως οι άκτίνες
του πρώτου ήλίου.

λ΄.

Φέρνει σταυρόν και βάϊα
ο πτερωμένος άγγελος

που τους ηγεμονεύει·
ψάλλοντες αναβαίνουσιν
υπέρ τα νέφη.

λα΄.

Ψυχαί μαρτύρων χαίρετε·
την αρετήν σας άμποτε
νά μιμηθώ εις τον κόσμον,
καί να φέρω την λύραν μου
με σας να ψάλλω.

Μιχάλης Σαμπατακάκης

Οδυσσέας Ελύτης, «Λόγος περί αγνότητας», *Μαρία Νεφέλη*

[απόσπασμα]

«Άνευ ορίων άνευ όρων»

Επειδή Κυρίες και Κύριοι
κείνο που μας προσάπτουνε τα χελιδόνια
-η άνοιξη που δεν φέραμε -
είναι ακριβώς η αγνότητα μας.

Τιτίκα-Μαρία Σαράτση

Γιώργος Σεφέρης, «Επί Σκηνής Γ'», *Τρία Κρυφά Ποιήματα*

Εσύ τί γύρευες; Τραυλή στην όψη.
Μόλις που είχες σηκωθεί
αφήνοντας τα σεντόνια να παγώσουν
και τα εκδικητικά λουτρά.
Στάλες κυλούσαν στους ώμους σου
στην κοιλιά σου
τα πόδια σου κατάσαρκα στο χώμα
στο θερισμένο χόρτο.
Εκείνοι, τρεις
τα πρόσωπα της τολμηρής Εκάτης.
Γύρευαν να σε πάρουν μαζί τους.
Τα μάτια σου δυο τραγικά κοχύλια
κι είχες στις ρώγες στα βυζιά
δυο βυσσινιά μικρά χαλίκια—
σύνεργα της σκηνής, δεν ξέρω.
Εκείνοι αλάλαζαν
έμενες ριζωμένη στο χώμα,
σκίζαν τον αέρα τα νοήματά τους.
Δούλοι τούς έφεραν τα μαχαίρια·
έμενες ριζωμένη στο χώμα,
κυπαρίσσι.
Έσυραν τα μαχαίρια απ' τα θηκάρια
κι έψαχναν πού να σε χτυπήσουν.
Τότε μονάχα φώναξες:
«Ας έρθει να με κοιμηθεί όποιος θέλει,
μήπως δεν είμαι η θάλασσα;».

Εύη Τζανετή

Ανδρέας Κάλβος, «Εις Σάμον», Λυρικά

[απόσπασμα]

α'.

Όσοι το χάλκεον χέρι
βαρύ του φόβου αισθάνονται,
ζυγόν δουλείας, ας έχωσι·
θέλει αρετήν και τόλμην
η ελευθερία.

β'.

Αυτή (και ο μύθος κρύπτει
νουν αληθείας) επτέρωσε
τον Ίκαρον· και αν έπεσεν
ο πτερωθείς κ' επνίγη
θαλασσωμένος·

γ'.

Αφ' υψηλά όμως έπεσε,
και απέθανεν ελεύθερος. —
Αν γένης σφάγιον άτιμον
ενός τυράννου, νόμιζε
φρικτόν τον τάφον.

Δημήτρης Χατζησωκράτης

Έκτωρ Κακναβάτος, «Κωνικός Νοέμβρης», *Οδός Λαιστρυγόνων*

Αλαλιασμένος έτρεχε πίσω απ' την εξάτμιση·
Συμμάζωχνε τα πεπτικά του όπως όπως
το παχύ το τυφλό το σιγμοειδές
παρατατικός ταξίαρχος.
Χυμένες κατεπάνω του οι σφήκες σύννεφο
έξεχνε ψοφίμι ο μυελός των επωμίδων
το στομάχι να ξερνά ηγήτορες, το πάγκρεας
πορτοκαλί σιδερικό τινάχτηκε στο βάραθρο,
η φωνή του επάνω στο φεγγάρι ετζακίστη
σκόρπισε κι η χολή φελόνι,
μακρύ συλλείτουργο ίσα κάτω την Τσίμοβα.

Προωθημένος διεθνής ραβδούχος νοικιασμένος
με την ώρα σε κώχευεν ο πόρφυρας
μάτι κρύο έμπυο . . . μα οι μικρές εκείνες ;
εκείνες του νερού που δεν λυγίσανε
που δεν ελύγιζαν ποτέ με την γεωδαισία ;
λέω για τις σημαντικές ικτίδες των λαβυρίθων.

Αλαφρωμένος, τρίχρωμος, τσέπες γεμάτες χελιδόνια
εφηβικά εξανθήματα στύσεις κι άλλα τέτοια
της ευθυβολίας, ομολόγησε πως όχι σπάνια
αυτιάζονταν ελευθερίαν ήτοι αρχαίο κρουστό
οιωνοσκόπων· ύστερα χιόνισε όπως θυμάσαι.
Μούμιες ψαριών γελούσανε μες στ' ασπρογάλαζο.
Τέλος πήδησε στο κενό ο θεότρελος κ' εχάθη·
κάποτε το 'χε πει : όπου να 'ναι ταξιδεύω με χιονοστιβάδες.

Εκείνους τους χρόνους άκουγες : αχ
ευκαιρία που χάθηκε με την σπληνεκτομή.
Εσύ πηγαίνοντας κατά τα Πατήσια ή ετούτο :
πόσες μέρες ακόμη του μένουνε του ήλιου ;
Τα τανκς μεταδοτικά δυσύλλαβα άνοιγαν δρόμο

του βροντόσαυρου, καταμεσί οδόφραγμα
κωνικός Νοέμβρης,
μετρούσες, πάλι ακέφαλο έψιλον πετρωμένο ήτα
το άλφα πολτός από τον φάλαγγα.
Στο στενό τι ήθελες μ' εκείνη την αφίσα
εσύ ένας σκύλος σε στάση εμετού ;
Σου είπα μη από τα φαρμακεία τους μην περνάς
σου τη στήνουν πάλι ούτε κι αν περάσεις
πρόσεχε πού πατάς πρόσεχε τις πρόκες,
εσένα το λέω με την ουρανομήκη ανεμόσκαλα
φωλιά του πυρετού, ερωδιέ,
με τα βροντώδη τσόκαρα.

Αλκμήνη Ψιλοπούλου

Νίκος Εγγονόπουλος, Μπολιβάρ

[αποσπάσματα]

Μπολιβάρ! Κράζω τ' όνομά σου ξαπλωμένος στην κορφή του βουνού Έρε,
Την πιο ψηλή κορφή της Ύδρας...

[...]

Μ' ένα σκληρό λιθάρι χαράζω τ' όνομά σου πάνω στην πέτρα, νάρχουνται
αργότερα οι άνθρωποι να προσκυνούν.

Τινάζονται σπίθες καθώς χαράζω-έτσι είτανε, λεν, ο Μπολιβάρ-και
παρακολουθώ

Το χέρι μου καθώς γράφει, λαμπρό μέσα στον ήλιο...

[...]

Μπολιβάρ, είσαι ωραίος σαν Έλληνας.

Σε πρωτοσυνάντησα σαν είμουνα παιδί, σ' ένα ανηφορικό καλντιρίμι του
Φαναριού, μια καντήλα στο Μουχλιό φώτιζε ευγενικά το πρόσωπό σου.

Μήπως νάσαι, άραγες, μια από τις μύριες μορφές που πήρε, κι άφησε,
διαδοχικά, ο Κωσταντίνος Παλαιολόγος;...

[...]

Όμως, πόσοι και πόσοι δε σ' επιβουλεύτηκαν, Μπολιβάρ,

Πόσα «ντολάπια» και δε σου 'στησαν να πέσεις, να χαθείς...

[...]

Αλλά συ, τίποτα, ατράνταχτος σαν πύργος στέκουσαν,

όρθιος, στου Ακογκάκουα μπρος στον τρόμο...

Το αποκλειστικό δικαίωμα χρήσης αυτού του έργου προορίζεται για αμιγώς εκπαιδευτικούς σκοπούς. Η συλλογή και κυκλοφορία του περιεχομένου αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του Εργαστηρίου.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΑΡΧΕΙΑΚΑ ΤΕΚΜΗΡΙΑ - ΤΥΠΟΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ